

MAIORUL AVIATOR HORIA AGARICI

*Eugen-Dorin SPĂȚARU**

Despre cariera militară a aviatorului Horia Agarici s-au spus multe lucruri și s-au scris numeroase lucrări și articole, bazate în multe cazuri, pe povești, mituri și legende, și mai puțin pe date istorice concrete și reale. Pentru a avea o imagine corectă a acestui personaj am considerat că este imperios necesar, de a scoate la iveală lucrurile neștiute din viața și activitatea de militar și pilot a acestuia bazându-ne, în special, pe datele oficiale din memoriul personal al ofițerului.

Cpt. (rz.) Horia Agarici fotografie aflată în Memoriul personal

Horia Agarici s-a născut la 6 aprilie 1911 în orașul Lausanne, Cantonul Vaud din Elveția. Era fiul lui Constantin, proprietar, și Valeria, decedată la 31 dec. 1912. Provenea dintr-o familie înstărită ale cărei origini

* Inspectoratul de Jandarmi Județean Arad.

se regăseau pe meleagurile Moldovei cu multe secole în urmă¹. În perioada 1917 - 1921 a urmat cursurile școlii primare la Iași. Liceul teoretic l-a urmat succesiv la Iași (1921 - 1922), Pitești (ca particular), Brașov și București, absolvindu-l în anul 1929 cu diplomă de bacalaureat. În perioada 1929 -1930, atras de științele exacte și de tehnică, în general, a urmat cursurile Politehnicii de la Timișoara, pe care a abandonat-o pentru a se dedica unei cariere militare, fiind atras de mirajul zborului, care începuse să cucerească tot mai mulți tineri în perioada respectivă.

Astfel, a susținut examenul la Școala Pregătitoare de Ofițeri Activi de Aviație - secția naviganți, ale cărei cursuri le-a început la 1 septembrie 1931. A fost avansat succesiv la gradele de frunțaș la 1 mart. 1932, caporal la 1 mai 1932, și sergent la 1 iul. 1932. S-a dovedit a fi un elev indisciplinat, pe parcursul lunii noiembrie 1931 a fost pedepsit de nu mai puțin de patru ori, o dată cu o zi de consemnare pentru *întârziere la clasă*, respectiv de trei ori cu o zi consemnare pentru *note rele la curs*. La 4 aprilie 1932 primește patru zile închisoare pentru că *a plecat din consemn cu voia ofițerului de zi*, la 29 octombrie cu două zile carceră pentru că *stă de vorbă în sala de clasă*, la 16 decembrie cu două zile închisoare pentru că *la exerciții a tras cartușe de manevră fără ordin*, iar la 21 decembrie cu 3 zile închisoare pentru *nereguli în serviciu*. Și caracterizările făcute de comandantul escadrilei, căpitanul av. Ionescu Râmnic și directorul de studii, căpitanul Gheorghe Popa, sunt elocvente. Astfel pentru anul I de studii, se consemnează: 1. *Temperament: Liniștit, fire prea închisă*. 2. *Cunoștințe: Mulțumitoare. Nu muncește cu suficientă convingere și cu destulă temeinicie, superficial*. 3. *Aptitudini: Slabe. Nu este suficient de stăruitor*. 4. *Educația: Nu este destul de format. Vorbește când nu trebuie și pentru alții*. 5. *Instrucția practică: Slab*². Pentru anul II, aceiași ofițeri îl notează: 1. *Temperament: Liniștit, puțin expansiv, închis*. 2. *Cunoștințe: Mulțumitoare. Citește numai ceia ce-i place și îi convine, la rest cu totul superficial*. 3. *Aptitudini: Mediocru. Trebuie mult îndrumat*. 4. *Educația: În formație*. 5. *Instrucția practică: Binișor. Slab executant și slab comandant. Bun observator aerian*³.

A absolvit cursurile școlii, făcând parte din promoția „Peleş”, fiind clasificat al 27-lea din 38 absolvenți, cu media 6,63. Prin Î.D.R. nr. 1931 din

¹ Pe larg, în Nicolae Iorga, *Neamul Agarici. Răzeși Fălciieni și Vasluieni-câteva documente*, Extras din Analele Academiei Române, seria II, Tom XXXVII, Memoriile Secțiunii Istorice, nr. 6, București, Librăriile Socec&Comp și C. Sfetea, 1914.

² A.M.N.R., Fond nr. 1087, C.M.J. Constanța, Dosar nr. 1710, *Memoriu personal Agarici Horia* (în continuare *Memoriu*), f. 57.

³ *Ibidem*.

30 iunie 1933⁴, la 1 iulie 1933 a fost avansat la gradul de sublocotenent și repartizat în funcția de comandant de secție în Compania a 3-a Aerostație din cadrul Flotilei de Aerostație Pantelimon. În perioada 16 aprilie - 1 octombrie 1934 a urmat cursurile Școlii de Pilotaj Militar Tecuci, fiind brevetat pilot militar de război la 25 septembrie 1934.

Pentru perioada 1 noiembrie 1933 - 31 octombrie 1934, comandantul Flotilei de Aerostație, comandorul Nicolae Gh. Manolescu, consemnează: *Sănătos și rezistent, fire blândă. Inteligent, cu bună judecată, bun simț, cultură generală bunișoară, cea specială în formare, aplicat la studii. Nu îndeajuns de energic, cu inițiativă. Disciplinat, respectuos. Bun camarad, manierat, corect și cu bună purtare. A îndeplinit funcția de comandant de secție în Compania 3-a aerostație la Școala instructorilor, dela I.XI.933 până la 16.III.934. Deși la începutul școalei a întâmpinat oarecari greutăți, totuși depunând o muncă și atențiune mulțumitoare a reușit să arate la finele școalei că este format ca instructor și pedagog. Datorită acestor însușiri, ofițerul și-a prezentat unitatea sa bine instruită la finele perioadei II-a de instrucție. Tot în perioada 3-a de instrucție, a luat parte în mod regulat la Școala ofițerilor pe corp, unde a expus câteva recenzii din revistele militare străine, cu subiecte de aeronautică, bine studiate și documentat susținute. La 20.IV.934 a fost trimis să urmeze Școala de pilotaj, pe care a absolvit-o la începutul lui octombrie, obținând brevetul de pilot și nota următoare: „Zburător mediocru, a prins cu greu zborul, datorită în mare parte neatenției care se traduce uneori prin momente de absență. Se pare că această neatenție se datorește faptului că-i plac foarte mult petrecerile și pierde cu foarte multă ușurință nopțile, renunțând la repausul necesar. Trebuie supravegheat îndeaproape și controlat în viața sa din afară de cazarmă și în cazul în care se va constata că acest ofițer persistă în viața sa dezordonată, să fie radiat din timp pentru a nu avea accidente. Școala a reușit printr-un control serios, să-i impună o viață cumpătată, recurgând în unele ocazii și la încazarmarea sa. Nu în destul de serios, a dat ocazii la reclamații din partea proprietarilor unde a locuit și pe cari fără motive serioase îi schimba foarte des. Copilăros din fire, va trebui observat și supravegheat cu strictețe. Totuși, ținându-se seama că este un element tânăr și în formație, se va încerca spre a fi adus pe calea cea bună”. N-a avut timpul și posibilitatea să-și facă antrenamentul de observator în acest an⁵.*

La 1 noiembrie 1934 a fost detașat pentru a urma cursul complementar la Școala de Ofițeri de Aviație din Cotroceni, pe care l-a

⁴„Monitorul Oficial” nr. 148 din 1 iulie 1933.

⁵ *Ibidem*, f. 59.

absolviți la 30 iunie 1935, cu rezultate modeste, fiind clasificați al 29-lea din 37 absolvenți, cu media 6,42. În aprecierea făcută pentru această perioadă, comandantul școlii, locotenent-comandorul av. Alexandru Cernescu, consemnează: *Frecvența nu îndește de regulată. Disciplinat, ținuta îngrijită, nu întotdeauna corectă. Cu posibilitățile sale intelectuale ar fi putut să obțină rezultate mai bune, dacă punea mai multă sârguință. Trebuie îndrumat și încă supravegheat, având suficientă pregătire profesională va putea fi astfel un ofițer de folos unității*⁶.

În conformitate cu Ordinul Ministerului Aerului și Marinei-Direcția Personalului nr. 6253 din 1935, la 1 aprilie 1935 a fost mutat în cadrul Flotilei Aviație de Luptă. În perioada 3 - 17 septembrie 1935 a executat trageri aeriene în cadrul Școlii de Tir și Bombardament de la Mamaia, pentru ca în perioada 4 - 14 octombrie 1935 să participe la Manevrele regale de toamnă.

În Foaia calificativă pentru perioada 1 noiembrie 1934 - 31 octombrie 1935, comandantul Flotilei de Luptă, căpitan-comandorul av. Gheorghe Jienescu, notează: *Bine dezvoltat, sănătos, rezistent, poate suporta eforturi mari. Iubește și practică sporturile. F. frumoase aptitudini intelectuale. Inteligență vie, judecată formată, spontan în gândire. Sintetizează extrem de ușor. Cultură generală f. avansată, cea de specialitate temeinică, poate aprofunda orice problemă de cultură generală sau de specialitate. Se ocupă intens, citește f. mult. În general este pătruns de spiritul de disciplină, are momentul când își ia libertăți și atitudini ce nu cadrează cu disciplina ostășească. Conștiincios, activ, se achită bine de însărcinările ce primește, multă putere de muncă. Temperament liniștit, a dat dovadă de multă energie și voință. Un calm complet, nu este impredictibil, calități indispensabile unui sburător. Aflându-se într-o dificultate de sbor, comenzi suplimentare în aer, a dovedit admirabil sânge rece și promptă decizie. Activitatea aeriană: Ca pilot, a demonstrat bune aptitudini. Trebuie supravegheat însă căci săvârșește acte de indisciplină, propunându-și să rezolve anumite probleme de sbor. Ca observator este bine pregătit în misiuni de război. În rezumat: ofițer tânăr f. fericit dotat. Prin muncă și perseverență va ajunge element de elită. Nou în grad nu face obiectul unei propuneri*⁷.

Începând cu 1 aprilie 1936 este repartizat în cadrul Escadrilei 2 Bombardament din Flotila de Luptă. Pentru perioada 1 noiembrie 1935 - 31 octombrie 1936, comandantul flotilei, notează: *Referindu-mă la aprecierile făcute asupra ofițerului în anul trecut, constat că se află în plin*

⁶ *Ibidem*, f. 60.

⁷ *Ibidem*, f. 61.

progres. Este fericit dotat și dispune de multe premise intelectuale, va izbuti a fi un ofițer de randament intelectual în special. Are un frumos caracter, este bun camarad, posedă calități morale ostășești, bune maniere, modest. Element activ, se ocupă mult, preferă să-și ocupe orice moment liber, chiar în cazarmă, citind cărți de specailitate. Lucrează personal și f. temeinic și bine documentat. În Esc[adrila] 2 Bombardament a fost ajutor al ofițerului cu tragerea, a obținut rezultate frumoase, are aptitudini de instructor. Activitatea aeriană: Pilot bine dotat, are deosebite aptitudini și finețea de pilotaj. Trebuie supravegheat, face imprudențe, a cerut avionului Potez-25 exerciții și evoluții acrobatice. Ca pilot a totalizat 23h30`. Observator f. bun, complect pregătit, i se pot încredința oricând misiuni de războiu. A realizat ca observator 59h15` numai în misiuni. A participat în plin rezultat la toate manifestațiile aeriene ale luptelor de bombardament. A executat tragerile de războiu cu rezultate bune. A participat la Manevrele Regale. În rezumat: ofițer tânăr ce se afirmă pe zi ce trece. F. bine dotat, are putere de muncă, va fi un element de nădejde în armă. Merită a înainta la vechime⁸. Comandantul Escadrei Aeriene, generalul de escadră aeriană Constantin Beroniade, consemnează: De acord. Ofițer cu aptitudini deosebite pentru sbor și care promite a deveni element de nădejde al armiei. Merită a înainta⁹.

La 1 aprilie 1937 este mutat în cadrul Flotei 1 Bombardament, nou-înființată prin reorganizarea Flotei Aviației de Luptă, pe aceeași dată fiind detașat în cadrul Școlii de Perfecționare „Avioane de războiu” (de Vânătoare-n.n.) de la Buzău, pe care a urmat-o în perioada 6 aprilie - 7 august 1937. În Certificatul de Aptitudini sunt consemnate următoarele. 1. *Aprecieri de ansamblu asupra valorii ca pilot: Este un pilot de vânătoare care numai prin voință a compensat lipsurile cu aptitudini. Trebuie a fi la curent cu antrenamentul.* 2. *Preciziune și finețe la aterisaj: Aterisează cu variațiuni.* 3. *Precizie, fineță, regularitate, supleță în mișcări: Bun în acrobație fără a fi temerar.* 4. *Proba de înălțime și aterisaj la punct fix: A trecut aceste probe. Paralel cu instrucția sborului de vânătoare a executat 8h13` sbor fără vizibilitate¹⁰.*

În conformitate cu Î.D.R. nr. 2478 din 4 iunie 1937¹¹, a fost avansat la gradul de locotenent aviator pe data de 6 iunie 1937.

La 1 noiembrie 1937 a fost repartizat ca pilot în cadrul Escadrilei 6 Vânătoare. În conformitate cu Ordinul Comandamentului Forțelor Aeriene

⁸ *Ibidem*, f. 62.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, f. 64.

¹¹ „Monitorul Oficial” nr. 132 din 12 iunie 1937.

nr. 2256 din 1937, în perioada 7 decembrie 1937 - 7 ianuarie 1938 a fost detașat la Flotila de Aerostație de la Pantelimon, pentru a urma cursul de parașutări din turnul de parașutare proaspăt construit după un model american. Printre colegi l-a avut și pe locotenententul mecanic Ștefan Șoverth, devenit mai târziu, primul comandant al Școlii de parașutiști militari înființată la 10 iunie 1941, în cadrul Flotilei 1 Aerostație. În perioada 26 iunie - 20 august 1938, locotenentul av. Agarici a executat trageri de luptă la Școala de Tir și Bombardament Aerian de la Mamaia.

În Foaia calificativă pentru perioada 1 noiembrie 1937 - 31 octombrie 1938, comandantul Flotilei 1 Vânătoare, comandorul av. Gheorghe Jienescu, consemnează: *În curs de stagiu ca subaltern în escadrilă. Fizic nu prea rezistent. Îi place și practică sportul fără a fi pasionat. Ținută întotdeauna îngrijită. Inteligență fină cu judecată promptă, pasionat cercetător al cărții. Cultură generală și profesională vastă și variată, subiectele ce discută sunt laudativ susținute, simte dorința aprigă de a domina în discuții. În tratarea subiectelor dă o justificare completă și expune cu multă claritate. Redactarea este înceată și migăloasă, nu pierde însă esențialul chestiunilor. Educația ostășească îngrijită, este disciplinat. Uneori acționează dezordonat, nu se controlează și mai ales nu este punctual, își face ambiția de a fi totdeauna mai târziu de ora fixată. Temperament de elan, indică mai mult energie sufletească decât vigoare fizică. Subaltern în Esc. 6 V-toare unde a condus serviciul tehnic al escadrilei. În această însărcinare a dovedit neatenție și lipsă de control, greșește în cele 4 operațiuni de aritmetică. În astfel de însărcinări trebuie controlat deaproape. A expus în cadrul grupului Problema „monoloc sau biloc” de vânătoare, în mod f. documentat. În timpul tragerilor de răsboiu a expus în foarte multe detalii problema Aviația de vânătoare la ora actuală. Este tot timpul absorbit de noi probleme. Această preocupare se datorează pasiunii ce are pentru orice problemă de aviație. Dela 7.XII.937-7.I.938 a urmat școala de parașutiști (Fl. 1 Aerostație). Aptitudini de sbor comune, iubește însă sborul și prin perseverență în antrenament zboară sigur. A executat tragerile de răsboi obținând: 8,50% în țintă terestră, 0% în țintă aeriană. Este bun manevrier. A participat la Manevrele Regale unde s-a dovedit corect executant. Totalizează: 61 ore ca pilot, 22h15` ca observator. În rezumat: ofițer dotat cu prea frumoase aptitudini intelectuale și morale, prin muncă și perseverență va produce în special pe tărâmul intelectual. Nou în grad nu face obiectul unei propuneri¹².*

¹² *Ibidem*, f. 65.

Pentru perioada 1 noiembrie 1938 - 31 octombrie 1939, comandantul Flotilei 1 Vânătoare, comandorul av. Gheorghe Jienescu, notează: *Nu a fost pedepsit. Mențin aprecierile ce am făcut în trecut asupra ofițerului. Posedă aptitudini intelectuale pozitive. Asimilează ușor însă are judecata neformată, soluționează întotdeauna cu grabă și, deci, cu consecințe inerente acestei repeziciuni. Disciplinat; caracter bun; simțul datoriei just cât să răspundă ordinelor ce primește. Nu are o linie de conduită bine precizată. Uneori exemplu de conștiinciozitate, alteori exemplu de delăsare. Inițial depune aproape în orice acțiune zel, sfârșind de cele mai multe ori și prin a nu duce la bun sfârșit acțiunea începută. Are putere de muncă, în însărcinările ce i se dau însă trebuie controlat pentru a nu avea surprize. Inițiativa depășește uneori atribuțiunile lui. Nu se poate învăța în lucrări de natură ad-tivă și este un dezechilibrat financiar. Pilot de Vânătoare cu aptitudini comune, sboară însă cu multă însuflețire. Este ezitant în hotărâri, în calitate de șef de patrulă. Este în măsură de a fi format. A participat la deplasările operative. A executat tragerile de războiu obținând: 23,33% lovituri în țintă terestră; 0,88 lovituri în țintă aeriană. A totalizat în acest an: 93h05` ca pilot, 21h10` ca observator. În rezumat: Element tânăr în formare mai ales a caracterului; promite. Nepropozabil¹³.*

La sfârșitul anului 1939 a primit din partea ministrului Aerului și Marinei, generalul de divizie Paul Teodorescu, Cupa „Hubert” pentru cea mai bună patrulă. La 1 aprilie 1940 a fost repartizat în cadrul Escadrilei 3 Vânătoare fiind însărcinat și ca ofițer cu biblioteca. Escadrila a fost dotată cu avioanele de vânătoare Hawker-Hurricane, proaspăt sosite din Anglia. Pasionat de tehnică, a participat la activitatea de montare a avionului, iar în calitate de cunoscător al limbii engleze, s-a ocupat și de traducerea și lămurirea unor chestiuni din cartea tehnică a avionului. De asemenea, a început activitatea de antrenament pe noul avion de luptă.

Ulterior, la 1 iunie 1940, s-a înființat Grupul 7 Vânătoare sub comanda locotenent-comandorului av. Alexandru Popișteanu, care avea în componere Escadrilă 53 Vânătoare (cu avioane Hurricane) și Escadrila 57 Vânătoare (cu avioane Me-109 G). Locotenentul Horia Agarici a devenit astfel pilot în Escadrila 53 Vânătoare.

În urma gravelor evenimente petrecute la frontiera de est a României, a Ultimatumului sovietic și cedarea fără luptă a Basarabiei, nordului Bucovinei și a Ținutului Herța, a fost mobilizat în conformitate cu Î.D.R. nr. 2135 din 27 iunie 1940. Va fi demobilizat în baza Î.D.R. nr. 3798 din 12 noiembrie 1940.

¹³ *Ibidem*, f. 66.

Pentru perioada 1 noiembrie 1939 - 31 octombrie 1940, comandantul flotilei, căpitan-comandorul av. Ion Fătulescu, consemnează: *Sănătos, rezistent și cu o înfățișare agreabilă, se prezintă ca un element disciplinat. A fost întrebuințat la Bir. Instrucției, ca ajutor, în care ocazie s-a remarcat prin aplicarea cu conștiință a ordinelor primite și prin lucrări ordonate și frumos redactate. Ofițer care nu și-a neglijat deloc cultura personală, dimpotrivă, citind și studiind continuu a adus camarazilor un real serviciu prin traducerile de specialitate și tehnica aviației. A învățat singur englezește și la venirea materialelor din Anglia a fost în măsură să lămurească unele chestiuni de amănunt privind avioanele Hurricane. În general, aplicat la studiu și conștiincios, a dat dovadă de reale calități morale și intelectuale. Ca sburător este un bun pilot, cu multă judecată și dragoste de sbor. Bun trăgător, a realizat: 3% în ținta terestră și 1%-aerian. În rezumat, locot. Agarici bun ofițer și sburător, este pregătit pentru și funcția de comandant de Escadrilă, căpitan, lucru pentru care îl propun să fie avansat la alegere*¹⁴. Comandantul Regiunii 3 Aeriană, generalul de escadră av. Gheorghe Vasiliu, consemnează: *De acord cu nota dată. Ofițerul a lucrat în zonă cu toată însufleșirea. Este un bun pilot și are și celelalte calități necesare unui bun comandant de Escadrilă de Vânătoare. Merită a înaintea la „alegere”*¹⁵.

Începând cu 18 februarie 1941, Escadrila 53 Vânătoare a fost subordonată Grupului 5 Vânătoare, fiind dislocată pe aerodromul de la Mamaia, cu misiunea de apărare a zonei Dobrogei.

La 12 mai 1941 a fost pedepsit cu două zile arest de către comandantul Flotilei, pentru *întrebuințarea de expresii neregulate în corespondența oficială*. La 1 octombrie 1941 a fost pedepsit cu patru zile arest de către comandatul flotilei pentru că *a intervenit pe căi neregulate în chestiuni de serviciu*, iar la 13 decembrie cu observație scrisă pentru *raport lipsit de adevăr, făcut cu ocazia aterizării pe aerodromul Pipera*.

Odată cu începerea ofensivei pentru eliberarea teritoriilor românești cedate U.R.S.S. va fi mobilizat în baza Î.D.R. nr. 1798 din 21 iunie 1941¹⁶. Escadrila 53 Vânătoare, alături de Escadrila 101 Hidroaviație, Escadrila 102 Hidroaviație și Escadrila 16 Observație și Bombardament ușor, făceau parte din Comandamentul Aero Dobrogea, structură înființată la 11 iunie 1941, sub comanda comandorului av. Traian Burduloiu.

¹⁴ *Ibidem*, f. 67.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ „Monitorul Oficial” nr. 145 din 22 iunie 1941.

La 21 iunie 1941, Escadrila 53 Vânătoare a primit ordin de dislocare de pe aerodromul Mamaia pe aerodromul Buzău, pentru a executa o misiune specială. Toate avioanele escadrei au efectuat deplasarea pe calea aerului, cu excepția celui pilotat de locotenentul Horia Agarici, care s-a confruntat cu o problemă tehnică, urmând ca după remedierea acesteia să se alăture celorlalte avioane din escadrilă.

Ziua de 23 iunie 1941 îi va aduce celebritatea locotenentului Horia Agarici. Astfel, în dimineața acelei zile, o escadrilă de bombardament sovietică a atacat, venind dinspre mare, mai multe obiective din zona orașului Constanța: portul cu rezervoarele de petrol, Gara Maritimă, Spitalul Militar, Poșta, Halele Centrale, etc., provocând numeroase victime în rândul civililor și militarilor români și germani, dar și importante distrugerii materiale.

Locotenentul Agarici se afla singur pe aerodrom și tocmai terminase repararea avionului cu nr. 3. S-a ridicat în aer la darea alarmei aeriene îndreptându-se spre mare. După un survol deasupra mării a descoperit o formație de cinci bombardiere sovietice. Dovedind curaj și sânge rece s-a aruncat de unul singur în luptă cu formația sovietică. A deschis focul, iar primul bombardier sovietic s-a prăbușit în mare. Continuând atacul, a lovit un al doilea bombardier avariindu-l grav și care va ateriza forțat în zona localității Valul lui Traian, echipajul fiind luat prizonier. A atacat și al treilea bombardier, capul formației, lovindu-l într-unul din motoare. La rândul său, a fost lovit de câteva gloanțe, dar fără urmări, și fiind la limită de benzină, a întrerupt atacul și a revenit pe aerodromul din Mamaia, aterizând în bune condiții.

A fost creditat cu două victorii aeriene sigure și una probabilă, o performanță care îi va face cunoscut numele, iar meritele îi vor fi recompensate prin citarea prin Comunicatele oficiale ale armatei cât și prin decorarea sa. De altfel, a fost primul militar român decorat pentru fapte de arme în cel de-al Doilea Război Mondial, fiind felicitat de însuși Conducătorul Statului, generalul de armată Ion Antonescu. De asemenea, numele său va deveni cunoscut și prin intermediul unui cântec bine cunoscut și apreciat în epoca respectivă, compus de Gherase Dendrinu pe versurile lui Păstorel Teodoreanu. Escadrila 53 Vânătoare a fost citată prin Ordinul de Zi pe Armată nr. 1 din 15 iulie 1941¹⁷.

La 4 iulie 1941, este creditat cu o nouă victorie aeriană „probabilă” asupra unui avion sovietic deasupra Deltei Dunării. Și pentru această nouă victorie aeriană va fi decorat.

¹⁷ „Monitorul Oficial” nr. 175 din 26 iulie 1941.

În Foaia calificativă pentru perioada 1 noiembrie 1940 - 31 octombrie 1941, comandantul flotilei, comandorul av. Mihail Romanescu, notează: *Aptitudini fizice mediocre, nu face sporturi. Neglijent cu sănătatea. Pedepsit de Flotilă cu 2 zile arest pentru că a întrebuințat expresii neregulamentare în corespondența către superiori. Pedepsit de Flotilă cu 4 zile arest pentru că a intervenit pe căi neregulamentare în chestiuni de serviciu. Aptitudini militare mediocre. Inteligent, f. bine pregătit tehnic profesional și la curent cu toate realizările în acest domeniu. Pregătirea tactică nu prea bună, pentru că ofițerul nu citește decât ceea ce îi place, nu și ceea ce-i trebuie ca militar. Disciplinat, după împrejurări și nu din convingere. Caracter oscilant, nu are un drum drept de om intregu ci după situație. Ofițer subaltern în Esc[adrila] 53 V[ânătoare] este un pilot cu calități comune. S-a ocupat f. mult de materialul Hurricane care este singura lui pasiune în serviciu pentru că este de origine engleză și cunoaște limba. A executat 34 h sbor pentru instrucție. În timpul războiului contra Rusiei sovietice a fost pilot șef de patrulă dela 22 iunie 1941 la 1 aug. 1941 și apoi detașat la I.A.R. pentru supravegherea reviziei Hurricane-urilor. A doborât 3 av[ioane] de bomb[ardament] în luptă aeriană și a fost citat prin comunicatul M.C.G. Pentru minunata sa faptă de arme a fost decorat cu Cr[ucea de] Aur a V[irtuții] Aer[onautice] și 2 barete. În general, în cursul anului 1940 - 1941, Lt. av. Agarici Horia a dovedit că nu este pregătit ostășește pentru comanda de Escadrilă, cât a fost pe front a dovedit că poate face fapte de curaj în adevăr minunate. Asta însă nu este de ajuns pentru a înainta în grad și funcție. Pentru aceste motive îl calific pe acest an, ofițer mediocru și îl propun la art. 57 L.Î.A.¹⁸*

Și generalul Vasiliu, consemnează: *Din nefericire, trebuie să rămân de acord în mare parte cu notarea ce i se face de Comandantul său de Flotilă. Locot. Agarici se comportă în unele ocaziuni, cu totul în afara regulamentelor militare, obligațiunii militare, indiferent cine ar fi el. Fapta sa de arme din timpul războiului, recunoscută prin decorațiuni de război, mă face să calc în mod excepțional peste părerea cdt. de Flotilă și să-l propun a fi înaintat la vechime¹⁹.*

În conformitate cu Decretul-Lege nr. 506 din 19 februarie 1942²⁰, a fost avansat la gradul de căpitan aviator pe data de 24 ianuarie 1942 cu vechimea în grad de la 31 octombrie 1941.

Din păcate, șirul de pedepse va continua. Astfel, la 30 martie 1942 a fost pedepsit de comandantul flotilei cu două zile arest, pentru lipsă de la

¹⁸ *Memoriu*, f. 68.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ „Monitorul Oficial” nr. 46 din 23 februarie 1942.

program, iar la 5 septembrie 1942 cu ordin observator de către comandantul Bazei Flotilei 1 Vânătoare, pentru *neexecutarea ordinului la raportul nr. 83*, și cu observație verbală și sfătuit de către comandantul flotilei *pentru deficiență la comanda Esc. 48 Vânătoare*.

Înzestrat cu o cultură generală extrem de bogată, dar și cu un talent poetic deosebit, și-a dedicat mare parte din timp scrisului, reușind ca în anul 1942 să publice volumul de poezii *Acorduri și nuanțe*, apărut la Editura Bucovina din București, în două ediții. Din păcate, își va neglija tot mai mult îndeplinirea atribuțiilor de serviciu, stârnind antipatia șefilor ierarhici, suferind numeroase pedepse și primind caracterizări din cele mai nefavorabile. Probabil, nu a putut gestiona corespunzător nici recompensele și nici celebritatea pe care a căpătat-o la începutul războiului, prin victoriile sale aeriene.

Pentru perioada 1 noiembrie 1941 - 31 octombrie 1942, în caracterizarea făcută de comandorul Romanescu, comandantul flotilei, se consemnează: 1. *Aptitudini fizice: conformație debilă. Sănătate debilă. Nu practică sporturi, ținuta neîngrijită, fără autoritate în fața trupei.* 2. *Aptitudini militare: nu este energic, nehotărât, șovăielnic, are momente de muncă dar nu este persistent, caracter urât, își raportează șefii.* 3. *Capacitate: f. inteligent, nu judecă sănătos. Memorie f. credincioasă, frumoasă pregătire generală, este poet, are un volum de poezii pe care dacă le citești îți dai seama de valoarea autorului. Cultură profesională foarte frumoasă, în special tehnică, citește mult dar numai ce-i place, știe franceza, engleza și germana f. bine. Posedă f. bine instrucția armii ca pilot de vânătoare.* 4. *Educația militară: disciplinat cu oarecari abateri, fără autoritate în fața inferiorilor, are bunăvoință câteodată, nu are putere de muncă, în rezumat nu este un ofițer în care să te poți încrede total.* 5. *Împlinirea serviciului: subaltern în Esc. 53 Vt. și ajutor al c-dantului Esc. S-a achitat mulțumitor de însărcinările primite. Pilot de v-toare bine antrenat, f. bun trăgător aerian, a fost clasificat primul pe escadrilă în acest an. Nu este prea punctual la serviciu. Absențe: 56 zile. Pedepse: Ordin observator scris pentru raport lipsit de adevăr 13.XII.941. 2 zile arest pentru lipsă de la program. Ordin observator pentru neglijență în executarea ordinelor la raportare. Avere nu are, are datorii. Are pasiuni pentru avionul Hurricane, motocicletă, face poezii. În concluzie nu pot spune că este un ofițer bun pentru unitate. Îl voi verifica la comandă de escadrilă. Ar fi de folos la serviciu²¹.*

²¹ *Memoriu*, f. 69.

În perioada 5 ianuarie - 23 aprilie 1943 a deținut funcția de comandant al Escadrilei 47 Vânătoare, pentru ca în perioada 23 aprilie - 4 noiembrie 1943 să îndeplinească funcția de ofițer cu operațiile și informațiile al Grupului 7 Vânătoare.

Pentru perioada 1 noiembrie 1942 - 31 octombrie 1943, comandantul Grupului 7 Vânătoare, căpitan-comandor av. Ioan Negrescu, îl caracteriza astfel: *1. Aptitudini fizice: bune. Sănătos și rezistent, cu o ținută totdeauna neîngrijită. 2. Aptitudini militare: mediocre. Nu este destul de energic, temperament înclinat spre poezie, de care se ocupă de altfel mult, fără simț de prevedere dezvoltat, nehotărât în acțiunile sale, insistă cu multă voință în acțiunile ce-i convine. Are putere de muncă și perseverență admirabile. Caracter slab. Ofițer capabil. Inteligent, cu multă judecată și bun simț, nu are spirit de metodă, este stăpânit de spiritul de conservare, motiv pentru care nu l-am putut determina de a executa misiuni de război numeroase. Cultură generală, profesională și mai ales tehnică foarte frumoasă. are excelente aplicațiuni la studii. Bine instruit din punct de vedere al armii. Prezintă lipsuri în educația militară. Nedisciplinat și lipsit de autoritate și prestigiu. Nu are deloc simțul datoriei, cu toată bunăvoința ce arată. Simțul onoarei bun. Curaj militar nesatisfăcător. Trimis în misiuni la vederea inamicului totdeauna după decolare s-a îndreptat în direcția opusă de locul unde era acesta. În tot timpul cât l-am avut sub comandă nu a susținut nici o luptă aeriană. Spirit militar slab. Ofițer moral, dar fără spirit de sacrificiu deși reclamă că este plin de patriotism. Foarte modest și manierat, are totuși un fel de viață retras și neglijent. Conduită fermă și aceeași. Execută ordinele nepunctual și neprecis, fără a le studia fondul și fără a le aprecia importanța, chiar și prezența inamicului. Foarte drept și ușor nesincer în chestiunile care-l privesc și i-ar atrage neplăceri. Îndeplinirea serviciului: mediocră. A îndeplinit serviciul de ofițer cu informațiile al Gr[upului] 7 Vânătoare. Niciodată nu a fost în stare să execute vreun ordin la timp. Lipsește de la serviciu nemotivat, zile întregi, stând ascuns și făcând poezii. Nu se ocupă de trupă ci numai de materialul volant. Trimis să transporte câteva avioane pe un alt teren, în retragere, cu alți piloți, cu ordinul a se reîntoarce a 2-a zi pe terenul Stari-Blisnezy, în zorii zilei, pentru a putea evacua la timp unitatea, inamicul fiind ținut sub focul tunurilor a.c.a., revine abia la orele 8 (după 3 ore) justificând întârzierea către Dl. General Cdt. al Corpului Aerian, prin aceea că nu a avut ceas deșteptător. În prezent i s-a încredințat comanda Esc. 57 Vt. spre încercare. Este un ofițer care din punct de vedere militar și mai ales al câmpului de luptă, nu va putea aduce nici un aport. În concluzie, îl caracterizez ca un ofițer mediocre și îl propun de a fi mutat fie în o instituție tehnică fie în cadrele unei școli de*

*specialitate tehnică, unde ar putea da un randament mai bun, datorită cunoștințelor sale tehnice*²².

De asemenea, comandantul Corpului Aerian Român, generalul de escadră av. Ermil Gheorghiu, nota: *De acord; este bine descris de comandantul de grup. Nu se poate avea nici o nădejde în acest ofițer. Nu i se poate încredința o comandă de Escadrilă*²³. Și cel care îi va urma la comandă, generalul de escadră av. Emanoil Ionescu, pentru perioada 25 septembrie - 31 octombrie 1943, consemnează: *Sunt de acord cu nota Comandantului său de grup. L-am avut foarte puțină perioadă sub comandă pentru a-i face și alte aprecieri. Îl calific: Nu i se poate îndredința comandă de escadrilă; nepregătit pentru gradul său*²⁴.

În perioada 4 noiembrie 1943 - 26 februarie 1944 a îndeplinit funcția de comandant al Escadrilei 58 Vânătoare, fiind înlocuit pentru deficiențe în actul de comandă. Ulterior, în perioada 26 februarie - 7 aprilie 1944, îndeplinește funcția de comandant al Escadrilei de Antrenament a Flotilei 1 Vânătoare. Nici în noua funcție nu va da randamentul cerut.

Pentru perioada 1 noiembrie 1943 - 7 aprilie 1944, comandantul Flotilei 1 Vânătoare, comandorul av. Romanescu, îl notează astfel: *1. Aptitudini fizice mediocre, ținuta total neîngrijită. Se prezintă slab în fața frontului. 2. Aptitudini militare: mediocre. Nu are nici o calitate de comandant. L-am schimbat la 3 escadrile pentru verificare și m-am convins că nu este capabil să conducă. 3. Capacitate: Cele mai frumoase aprecieri pentru pregătirea generală și specială tehnică a armei. Inteligent, citește și îi place să se instruiască. Înclinat mult spre poezie. Suferă de mania grandoarei și a persecuției. Se crede mare luptător aerian al neamului și i se pare că toți îl persecută, în special șefii. 4. Educația militară: Nu este disciplinat din convingere. Simțul datoriei aparent, trăiește retras, curaj militar a dovedit pe front că nu are, face mult caz de împlinirea datoriei fără a se aplica. Morala suferă la ofițer, nu este integru, este timid, manierat. Trăiește în neagră mizerie într-o cameră destinată servitorilor cu dimensiunea 1,5/2 m. Nu execută ordinele prompt. 5. Îndeplinirea serviciului: Comandant al Escadrilei 58 Vt. nu a corespuns. L-am schimbat la comanda Esc. Antrenament unde are aceleași slabe rezultate. Lipsește nemotivat de la serviciu. Absențe: 10 zile. Pedepse: Observație asupra modului de compartare la comanda escadrilei. O zi arest: nu a trimis trupa la vizita medicală. 2 zile arest nereguli la escadrilă, 2 zile arest repetate întârzieri la serviciu. Avertisment pentru îndreptate. 4 zile arest, lipsă dela*

²² *Ibidem*, f. 70.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*.

*alarmă. 6 zile arest lipsă nemotivată dela serviciu. În concluzie: ofițer mediu. E bine să se verifice în altă unitate, rezultatul va fi același*²⁵.

Comandantul Regiunii 3 Aeriene, consemnează: *De acord cu nota dată de c[omandan]tul Flotilei. Față de aprecierea comandantului său direct și față de notele din trecut îl calific „ofițer mediu” care nu poate fi folosit în bune condiții la comanda potrivită gradului ce are*²⁶.

Și în anul 1944 a fost pedepsit de nenumărate ori. Astfel, la 29 ianuarie a primit o zi arest pentru că *nu a trimis trupa la vizita medicală și s-a îmbolnăvit în ultimul hal un ostaș de rabie*, și două zile arest pentru *neregulile găsite de rond la Escadrilă în noaptea de 25/26 ianuarie 1944*. La 6 februarie a primit două zile arest pentru *repetate întârzieri la program*, a fost observat verbal și avertizat de către comandantul Flotilei *pentru întârzieri*. La 7 februarie a primit 4 zile arest pentru *lipsă nemotivată dela programul de alarmă*, iar la 31 martie 1944, a fost pedepsit de comandantul Flotilei cu 6 zile arest pentru *lipsă nemotivată dela serviciu în zilele de 20 și 21 martie 1944*.

După o foarte scurtă trecere în Școala Militară de Ofițeri de Aviație între 7 - 20 aprilie 1944, este mutat Direcția Tehnică din cadrul Subsecretariatului de Stat al Aerului, la 20 aprilie 1944 și detașat pilot de încercare la I.A.R. Brașov, pentru ca, de la 5 octombrie 1944 să fie mutat la Baza Flotilei 3 Vânătoare, în conformitate cu Ordinul S.S.A. - Serviciul Personalului nr. 7730 din 1944. Ulterior, în perioada 1 noiembrie 1944 - 10 aprilie 1945 a fost mutat la Flotila 1 Vânătoare.

Pe plan familial, la 28 iunie 1944, s-a căsătorit cu d-ra Anișoara Constantina Moldoveanu, din căsătorie rezultând trei copii: Adelaida (n. 1945, București), Armand (n. 1947, Brașov) și Ștefan (n. 1949, Cocioc-Ilfov).

În Foaia calificativă pentru perioada 5 - 31 octombrie 1944, comandantul Bazei Flotilei 3 Vânătoare, consemnează lapidar: *Ofițerul nu s-a prezentat la unitate în acest interval de timp. Nu cunosc ofițerul*²⁷. De asemenea, pentru perioada 1 noiembrie 1944-10 aprilie 1945, comandantul Flotilei 1 Vânătoare, consemnează: *Întrucât nu l-am avut sub comandă pe ofițer în această perioadă, nu-i pot caracteriza activitatea*²⁸.

²⁵ *Ibidem*, f. 71.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*, f. 72.

²⁸ *Ibidem*, f. 73.

În baza Î.D.R. nr. 1185 din 12 aprilie 1945²⁹, alături de alți ofițeri cu o situație militară neclară, pe data de 10 aprilie 1945 a fost trecut în rezervă, fiind repartizat în controalele Cercului Teritorial București.

De-a lungul activității militare, a fost decorat cu numeroase ordine și medalii³⁰: Medalia „Centenarul Regelui Carol I” (Î.D.R. nr. 1915 din 9 mai 1939), Ordinul „Virtutea Aeronautică” de război cu spade clasa Crucea de Aur cu prima baretă, *pentru faptul că în ziua de 23 iunie 1941, ora 6,15, în cursul atacului aerian inamic asupra orașului Constanța, la bordul unui avion Hurricane, a atacat singur formația inamică, doborând două avioane omologate, iar al treilea probabil.* (D.R. nr. 1947 din 2 iulie 1941)³¹, Ordinul „Virtutea Aeronautică” de război cu spade, a doua baretă la Crucea de Aur, *pentru curajul dovedit în luptă aeriană, doborând încă un avion sovietic.* (D.R. nr. 2216 din 1 aug. 1941)³², și Crucea de Fier clasa a II-a germană (1941).

Într-o Foaie de notare, nedată, dar cu siguranță înainte de 1955, întocmită de către Regiunea a 2-a Militară, comisia constituită, consemnează: *Originea socială: provine dintr-o familie de moșier având o moară până în anul 1918 pe un singur copil. Starea materială: Nu posedă nimic fiind căsătorit cu 3 copii. Politic: nu activează în nicio organizație de masă. În trecut nu i se cunoaște activitatea politică, este ostil regimului ținându-se cont de cele petrecute în timpul războiului contra U.R.S.S. Profesional: este bine pregătit profesional ca aviator. Militar: este bine pregătit în specialitatea nr. 98 cu gradul de cpt. în funcția de cdt. În concluzie: Comisia propune trecerea lui în cadrul soldaților ținându-se cont de cele arătate mai sus*³³. Comandantul regiunii, generalul-locotenent Mircea Haupt și șeful Direcției Politice, locotenent-colonelul Grigore Răduică, au înaintat propunerile comisiei, conducerii ministerului.

Astfel, în conformitate cu Ordinul M.F.A. nr. MC 02468 din 16 noiembrie 1955, semnat de generalul-colonel Leontin Sălăjan, ministrul Forțelor Armate, *De la data prezentului ordin Căpitan (Av) de rezervă Agarici Constantin Horia, se scoate din evidența ofițerilor și se trece la trupă în conformitate cu articolul 40 litera „f” și articolul 42 din Statutul corpului ofițerilor Forțelor Armate ale R.P.R.*³⁴ Ulterior, după analizarea

²⁹ „Monitorul Oficial” nr. 87 din 14 aprilie 1945.

³⁰ În Memoriul ofițerului apare și decorarea cu Ordinul „Coroana României” cu spade în grad de Cavaler cu panglică de „Virtute Militară”. În urma cercetărilor efectuate, nu am identificat un act oficial care să facă referire la acest aspect.

³¹ „Monitorul Oficial” nr. 157 din 5 iulie 1941.

³² „Monitorul Oficial” nr. 185 din 7 august 1941.

³³ *Memoriu*, f. 41.

³⁴ *Memoriu*, f. 12.

situației, prin Ordinul M.F.A. nr. MC 00668 din 18 august 1965 i s-a redat gradul de căpitan aviator în rezervă, iar prin Ordinul M.F.A. nr. MC 00438 din 30 mai 1968 a fost avansat la gradul de maior în rezervă. În baza Ordinului M.F.A. nr. MC 00138 din 24 martie 1970 a fost trecut în retragere pentru limită de vârstă.

Trecerea în rezervă, a însemnat totodată și o luptă pentru supraviețuire, mai ales că avea o familie numeroasă de întreținut. Și-a găsit cu mare greutate un loc de muncă. Totuși, se putea considera un norocos. Deși a fost urmărit îndeaproape de autoritățile vremii, nu a fost reținut, arestat sau condamnat, așa cum au pățimit unii dintre camarazii săi. Nici nu s-a implicat într-o activitate politică contrară noului regim instaurat în România, ceea ce l-a scutit de eventuale probleme. Începând din luna martie 1951 a lucrat în calitate de intendent la Cooperativa „Munca Noastră” din localitatea Cocioc-Ilfov, casier la Ocolul Silvic Casimcea, pentru ca începând 8 septembrie 1965, până la pansionare, să fie încadrat mecanic de gaze la I.S.B.C. Eforie Sud.

În ultimii ani de viață a locuit în Constanța, ducând un trai modest, aproape în anonim, puțini fiind cei care îi știau trecutul. A decedat la 13 iulie 1982 la Constanța, fiind înmormântat în Cimitirul Central al orașului. Poate cel mai mult, în urma sa a rămas un cântec, dar și o legendă.

MAJOR AVIATOR HORIA AGARICI

-abstract-

Key words: fighter pilot, Soviet airplanes, Second World War.

Born in 6th April 1911 at Lausanne-Switzerland, he followed the military career and he became fighter pilot. In 23th June 1941, he brought down three Soviet airplanes, while they were attacking Constanța. He was the first decorated military for his actions during the Second World War and he also became main character in a song at that time. He had a talent for poetry despite his military duties, which brought him many problems from the high hierarchy. He was transfered to the reserves in 1945, practicing different modest jobs in order to make a living.